

معنا و صورت در

معماری معاصر غرب

تألیف و گردآوری :

مهسا رضازاده - میلاد رضازاده

با همکاری مهدی قندی

انتشارات نگارستان هنر

دانشگاه صنعتی سجاد

۱۳۹۵

نگارینه معمار پارس

سرشناسه : رضازاده، مهسا، ۱۳۶۰ -

عنوان و نام پدیدآور : معنا و صورت در معماری معاصر غرب تألیف و گردآوری مهسا رضازاده، میلاد رضازاده با همکاری مهدی قندی.

مشخصات نشر : مشهد نگارستان هنر، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری : ۱۱۲ص. مصور (بخشی رنگی).

شابک : 978-600-7123-12-6

وضعیت فهرست نویسی : فیا

موضوع : معماری -- اروپا -- تاریخ

موضوع : Architecture -- Europe -- History

موضوع : معماری و جامعه -- تاریخ

موضوع : Architecture and society -- History

موضوع : معماری جدید -- قرن ۲۰م.

موضوع : Architecture, Modern -- 20th century

شناسه افزوده : رضازاده، میلاد، ۱۳۶۶ -

شناسه افزوده : قندی، مهدی ۱۳۵۷ -

شماره کتابشناسی ملی : ۴۳۶۸۱

نام کتاب: معنا و صورت در معماری معاصر غرب

تألیف و گردآوری : مهسا رضازاده - میلاد رضازاده

با همکاری : مهدی قندی

طرح جلد : دپارتمان طراحی گرافیک نگارینه معمار پارس

ویراستار ادبی: لیلی رضازاده

صفحه آرا و ناظر چاپ: دپارتمان نظارت چاپ نگارینه معمار پارس

ناشر : نگارستان هنر

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۲۳-۱۲-۶

لیتوگرافی، چاپ و صحافی : موسسه چاپ آستان قدس رضوی

نوبت چاپ و تاریخ انتشار : اول - پاییز ۱۳۹۵

شمارگان : ۲۰۰۰ جلد

قطع: وزیری

قیمت همراه با لوح فشرده : ۲۳۰۰۰ تومان

مسئولیت صحت مطالب کتاب با مولفین است

کلیه حقوق مادی و معنوی و حق نشر این مجموعه برای مولفین محفوظ است.

مراکز پخش مشهد : کتاب فروشی میلان افزار، بلوارسجاد، پاساژ پردیس، تلفن ۰۵۱-۲۷۶۷۰۸۰۷

نگارینه معمار پارس : مشهد، میدان سعدی، پاساژ مهتاب، طبقه ی اول، شماره ی ۸، فروشگاه نگارستان هنر-همراه: ۰۹۱۵۱۰۲۷۲۳۶

مرکز پخش تهران : فروشگاه کتاب پرهام، خیابان انقلاب، ابتدای خیابان ۱۲ فروردین پلاک ۲۹۷ تلفن ۰۲۱-۶۶۶۸۱۲۳۵

www.parhambook.com

به نام خدا

یادداشتی به قلم دکتر ایرج اعتصام

معماری معاصر غرب، عنوانیست که به معماری و شهرسازی کشورهای پیشرفته صنعتی جهان در اروپا، آمریکا و ژاپن داده می شود. تحولات و پیشرفت های علمی و صنعتی این کشورها در قرن نوزدهم میلادی آنچنان است که به آن نام « انقلابات صنعتی » داده اند؛ تحولاتی که معماری متداول نئوکلاسیک این کشورها در قرون هفده و هجده میلادی را اندیخت و منقلب می کند و معماری با شقوق متفاوت و مختلفی در این کشورها رخ می کند، مانند سبک های فوتوریسم، اکسپرسیونیسم، کنستروکتیویسم و غیره که نهایتاً به صورت ساده شده «سبک بین المللی» در بازسازی های پس از جنگ های جهانی اول و دوم متداول می شود. معماران توانمندی در این دوره فعالیت دارند که در این کتاب معرفی شده اند.

از دهه ۱۹۶۰ میلادی شاهد تغییرات و تحولات بسیار مهمی در معماری و شهرسازی هستیم که عمدتاً در رابطه با گسترش سریع تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات است؛ و همچنین استقلال یافتن کشورهای مستعمره در این دوران که بُعد جدیدی به این تحولات داده است؛ این مرحله را می توان دوره ی «انقلابات تکنولوژی و اطلاعات» نامید که معماری کشورهای اروپا، ژاپن و آمریکا را از یکنواختی و تکرار انبوه «سبک بین المللی» به شقوق متفاوتی در این کشورها می رساند مانند سبک های مدرن متاخر، پست مدرنیسم، دی کانستراکشن و فولدینگ و غیره.

این تحولات و تغییرات در سبک های معماری کشورهای فوق الذکر،

معماری سایر کشورهای جهان را تحت تاثیر قرار داده و بسته به توان علمی و فنی این کشورها، معماری و شهرسازی آنها متحول شده است.

کتابی که پیش رو دارید، این تغییرات و تحولات را از آغاز مدرنیسم معماری تا کنون همراه با نمونه ها و مثال های اساسی سبک ها به خوبی و بایستگی معرفی کرده است. به خصوص بخش های متاخر آن که موضوعات متلا به جهان امروز و سبک های وابسته و متداول معماری آنرا معرفی می کند.

مهسا و میلاد رضائیان، همراه و برادر فرهیخته و علاقمند و مطلعی در زمینه تحولات و تئوری های معماری جهان هستند و این کتاب حاصل کوشش آنها در معرفی شایسته معماری معاصر غرب است.

مطالعه و بهره گیری از این کتاب را به کلیه علاقمندان به معماری قویاً توصیه می کنم و موفقیت ایشان را در خداوند متعال خواستارم.

ایرج اعتصام

استاد معماری و شهرسازی دانشگاه تهران

تابستان ۱۳۹۵

۱۴

ش اول : معماری مدرن و ریشه ها

۱۵

ش اول : مقدمه ی دوران مدرن

۲۶

ش دوم : معماری مدرن

۴۹

ش دوم : دوران پسامدرن

۵۰

ش سوم : معماری پست مدرن

۵۷

ش چهارم : سازه و تاسیسات به مثابه معماری (معماری های تک و اکوتک)

۶۵

ش پنجم : معماری تراهاسی (دیکانستراکشن، فولدینگ، پرش کیهانی)

۸۱

ش ششم : انرژی و تابخت در معماری (معماری سبز، پایدار، اقلیمی)

۹۴

ش سوم : معماری و آینده

۹۵

ش هفتم : معماری بایونیک

۱۰۰

ش هشتم : معماری رایانشی (دیجیتال)

۱۰۸

ار پایانی

۱۱۱

ع و مأخذ

سیاس و قدردانی

سیاس از استاد عزیز و ارزشمندمان جناب آقای دکتر ایرج اعتصام که با وجود انبوه کارها، نه تنها با دیباچه ای از نوشتار ارزشمندشان بر جان کلام کتاب افزودند، بلکه با مطالعه ی کتاب در اصلاح کاستی های آن به ما یاری رساندند. جلساتی که در خانه ی صمیمی و بی ریاض افزون بر درس معماری، مشق خلوص و تواضع کردیم، روشنگر راهمان بود. باشد که بتوانیم ذره ای از آن را سرلوحه راهمان قرار دهیم.

و یادی می کنیم از استادانی که کلامشان و نوشتارشان راهگشای مسیرمان شد: مرحوم منوچهر مزینی، مرحوم ناصر باقرزاده که اولین بذرهای معماری معاصر را در ذهن مولفان کاشتند.

همچنین از استاد محترم و صاحب ت، آقای دکتر داراب دیبا، دکتر وحید قبادیان، دکتر امیر بانی مسعود، دکتر سعید حقیر، دکتر کامل نیا و دکتر محمد جواد مهدوی نژاد سپاسگذاری می کنیم که با راهنمایی و نوشتاربان، ما را بر ما آسان کردند.

از همه ی اساتید و همکارانی که به نحوی در فرایند پیدایش کتاب درکنار ما بودند نهایت سپاسگزاری را داریم؛ از جمله آقای دکتر محمود فیض آبادی، خانم دکتر اکرم حسینی، دکتر محسن طبیبی، خانم دکتر آزاده میلانی و همکاران، دکتر مهندس مهدی قندی، مهندس امیر بافکیان، مهندس میلاد برکاتی، مهندس فرزانه مدد، دکتر محترم موسسه ی چاپ و انتشارات استان قدس ضوی و دانشجویان خانم ها ترانه صیادی و مریم رضایی.

امید است این کتاب راهگشای راه معمارانی باشد که در پی دستیابی به درکی عمیق با زبانی ساده در زمینه معماری معاصر هستند.

" آیا نباید بکوشیم که سبک متعلق به خود را بیابیم "

شینکل

دوران دانشگاه از درس معماری معاصر بیست گرفتیم ولی متأسفانه نزدیک به فارغ التحصیلی متوجه شدیم هفته هایمان در تاریخ معماری معاصر راهگشای عملی و مفیدی نیست. مشکل از نفهمیدن نبود بلکه بد فهمی بود برداشت و تحلیل درست، مانع از استفاده مفید می شد؛ بنابراین با شروعی دوباره در مطالعه و تحلیل تاریخ معماری معاصر، این مانع را برداشتیم اگرچه دستیابی به این آگاهی برای ما با صرف زمان زیادی همراه بود نتیجه آن راهگشای محققینی خواهد بود که علاقه مند به مطالعه معماری معاصر می باشند.

تردید معماری را می توان با کتاب آموخت؛ اما از تأثیر کتاب در شناختی اصول آن نباید غافل بود. آنچه در دست رو دارید صرفاً بررسی تاریخ معماری نیست، بلکه تلاش شده در سطور حداقل، مفاهیم و تعاریف قابل فهمی را مخاطبان معماری فراهم شود. پی شک در رابطه با معماری معاصر کتب زیادی با رویکردهای متفاوتی گردیده است، اما هدف از این کتاب فهم سریع و آسان مفاهیم و اتفاقات پیچیده در معماری معاصر است. نکته ای که در فهم معماری معاصر در وهله اول برای دانشجویان و هنرجویان معماری بوجود می آید اینست که چگونه در اولین ورودش به تاریخ معاصر با حجم سنگین و بسیار گسترده ای از اطلاعات روبه رومی شود و معمولاً او را در فهم و اداه می یابد. مشکل می کند. تلاش مولفان بر این بوده است که مطالب مهم و پراکنده را با پیچیده با زبانی ساده و خلاصه رایج گرد.

جهان پهناور معماری به سان اقیانوس عظیمی است که می توان سبک ها و جنبش ها را به سان جزایر، گشتی و حتی تخته سنگ هایی در نظر گرفت که در کنار اقیانوس هر یک جای خود را دارند. دانشجویان معماری می توانند در ساحل این اقیانوس هستند که در پی در پی به مرکز اقیانوس می آیند، ما این مرکز را نهایت کمال معماری می دانیم. نکته ای حائز اهمیت این است که به مرکز اقیانوس نمی توان دست یافت مگر با شنا و گذر از جزایر و توقفگاه هایی که به سان سبک ها و جنبش ها در معماری هستند. حال آنکه بعضی در فرایند دستیابی به این مقصود به جزایری رسیده و چند صباحی را در آن توقف می کنند. سپس به راهشان در جهت دستیابی به معماری درست ادامه می دهند. اما عده ای تا پایان عمر خویش با مطالعه سبک ها و جنبش ها به دو جزیره مانده و به دنبال دست نمی یابند و یا آنکه با مفاهیم همان جزیره به دنبال آن کمال می آیند. شبیه بالا مثالی برای بیان یکی مطالعه معماری معاصر است. باید درک کرد که هیچ سبکی به تنهایی نه کمال است و نه کاملاً غلط و هر سبکی می توانسته پاسخی مناسب برای شرایط زمانی و مکانی خود باشد. و این به عنوان یک راهکار این است که چگونگی و چرایی بوجود آمدن هر سبک را بررسی کنیم، نکات مسئولیت هر سبک را شناختن و راه های وارده به آن را در نظر داشته باشیم تا بتوانیم مسیر درست را به سمت یک معماری مطلوب طی نماییم. سب این کتاب بهتر است پیش از ورود به مسیر مطالعه تاریخ معماری معاصر، شناخت اولیه از اصول و مبانی معماری و همچنین مطالعه دقیق سرگذشت معماری تا قبل از قرن ۱۸ میلادی را داشته باشد. خواننده باید در مطالعه به رابطه معماری، هنر و زندگی شناخت کافی پیدا کند، در اینصورت است که مطالعه تاریخ معماری می تواند راهگشای عملی برای او باشد. به عبارت دیگر توجه به زمینه هایی که منجر به ظهور دوران معماری شده اند امکان فهم تحولات این معماری را فراهم می کند.

دیگر اینکه دانشجوی و هنرجوی معماری باید بتواند معماری را از پدیده های زودگذر و ضد متمایز کند. یک عادی و یا یک محصول تازه معماری ممکن است مفتون ظواهری شود که چشم خیره ای لازم است تا سبک و مایگی آن را بشناسد؛ مطالعه و تحلیل تاریخ معماری، او را در این مسیر کمک می کند تا هدف و مقصد

معماری را بهتر بشناسد.

قبل از ورود به کتاب لازم می‌دانیم کلید واژه‌های معنا، صورت، سبک و مکتب را شرح می‌دهیم:

قابل بودن به «معنا» و «باطن» برای اشیا و پدیده‌ها و مفاهیم، موضوعی است که همیشه و در همه جوامع و مکاتب با شدت و ضعف متفاوت مطرح بوده است. طبیعی است که معیارهای اصلی برای دریافت و شناخت و ارزیابی «معنا» و «باطن» از جهان بینی و فرهنگ جامعه استخراج می‌شده است و به این ترتیب افراد یا جوامع (یسته به جهان بینی خویش) از «صورت» و «ظاهر» موضوعی واحد، معانی متفاوتی را ادر می‌نموده‌اند. در این نوشتار در هر دوره ابتدا به اندیشه‌ها و تحولاتی که موجب پدیدار شدن سبک در دوره شده اشاره می‌کنیم که این موضوع تحت عنوان معنا بیان می‌شود و سپس به نقد و بررسی آثار شاخه هر سبک اشاره می‌شود که نمود تفکر و اندیشه در معماری، بنای ساخته شده است و تحت عنوان صورت معماری بیان می‌شود.

سبک: «همه آن هنر اثر هنری، پیوندی فشرده با شکل ظاهر آن یا در یک کلام با سبک آن دارد». به بیان دیگر سبک بر اثر هنری تابعی از دوره تاریخی آن اثر است. اگر بخواهیم از معنی یک اثر هنری یا علمی آفرینش آن سراغ بگیریم باید اشیان آفرینش آن باخبر گردیم. در آثاری که متعلق به یک سبک هستند به گونه‌ای اشتراک شکل و محتوا دارند.

مکتب: رابطه هنرمندان و استادان همعصران و پیروانشان، با عبارت تاثیر و مکتب قابل توصیف هستند؛ هنرمندان به احتمال قوی تحت تاثیر استادان خویش بوده‌اند و پس از ایشان بر شاگردان خویش که تقریباً همان سبک و در همان زمان کاری کرده‌اند تاثیر گذاشته‌اند یا از ایشان تاثیر گرفته‌اند. به طور مثال کتاب از «باهشان» با واژه مکتب یاد شده است و «تاثیر مکتب باهاس بر روند تاریخ معماری بررسی شده است» کتاب حاضر در سه بخش تدوین شده است:

بخش اول به معماری مدرن می‌پردازد که در فصل ریشه‌های معماری مدرن و معماری مدرن مورد بررسی قرار می‌گیرند.

بخش دوم به معماری در دوران پسامدرن اختصاص داده است. این بخش شامل: سبک پست مدرن، ساز و آوازه‌ها، سبک دیکانستراکشن، سبک فولدریک و سبک شرش کیهانی می‌باشد.

بخش سوم در رابطه با معماری و آینده بحث می‌کند که به معنای انقبیل معماری بایونیک و معماری فراانسانی می‌پردازد. همانطور که می‌دانیم معماری و آینده بحث هر دو مطالعات گسترده‌ای دارد که از حوض این کتاب خارج می‌شود؛ به همین دلیل جریان‌هایی که در دوران‌های گذشته مورد توجه بوده و در حاضر تاثیر به‌سزایی در شاکله‌ی معماری دارند مورد بررسی اجمالی قرار گرفته‌اند.

کتاب حاضر حاصل نزدیک به یک دهه تدریس تاریخ معماری معاصر در دانشگاه‌های مختلف است. تلاشی کوشش فراوانی به کار رفته است تا کتاب به شکلی بی‌عیب و نقص همراه با تصاویر تکمیلی به مخاطب ارائه داده شود، اما نمی‌توانیم ادعا کنیم که نقصی وجود ندارد، بنابراین از تمامی اساتید و همکاران محترم ما دعوت می‌کنیم تا پیشنهادات خود را از طریق پست الکترونیکی زیر در اختیار ما قرار دهند، امید آنکه در راه نمایی

مهسا رضازاده - میلاد رضازاده

تایستان - ۱۳۹۵

mail: m_rezazadeh@iautnb.ac.ir - m.rezazadeh@ut.ac.ir

* نقی زاده محمد، امین زاده بهناز، نشریه هنرهای زیبا: زمستان ۱۳۷۹، شماره ۸، از صفحه ۱۶ تا صفحه ۳۳

** کاردرن، هیلن، ۱۳۸۴، چاپ ششم، ترجمه: محمد فرامرزی، نشر کتابخانه ملی ایران